

Андрій АРТИМОВИЧ

Директор КНП «Тернопільська
міська дитяча комунальна лікарня»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКАРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Незважаючи на активний процес реформування, в сфері охорони здоров'я України залишається ряд проблем, пов'язаних з неефективним використанням кадрових ресурсів сфери охорони здоров'я, низькою кваліфікацією медичних працівників, значним старінням медичних кадрів, відсутністю мотивації до ефективної та продуктивної праці тощо. Одним із шляхів вирішення зазначених проблем є децентралізація управління в сфері охорони здоров'я та впровадження професійного лікарського самоврядування, яке сприятиме здійсненню демократичних перетворень та розвитку громадянського суспільства.

Лікарське самоврядування – це професійне самоврядування в сфері охорони здоров'я, яке забезпечується гарантованим державою правом лікарів самостійно вирішувати питання своєї професійної діяльності й реалізується шляхом створення в порядку, визначеному законом, організацій самоврядування лікарів. Вони перебирають на себе частину важливих регуляторних функцій (сертифікацію навчальних програм, ведення реєстру лікарів, надання та припинення права на професійну діяльність, безперервний професійний розвиток лікарів тощо) [1]. Генеральна асамблея Всесвітньої медичної асоціації наголошує, що без автономії професіоналів у галузі охорони здоров'я (лікарів, медсестер, провізорів) неможливий ефективний захист прав пацієнтів [2]. Надаючи лікарям незалежність і професійну свободу в проведенні медичної діяльності, суспільство створює умови для формування найкращої з можливих систем охорони здоров'я для своїх громадян, що, своєю чергою, забезпечує вагомий внесок у національний розвиток і національну безпеку [2].

В Україні, досі не запроваджено лікарського самоврядування. Але є велика кількість громадських організацій, що об'єднують лікарські середовища за спеціалізацією, наприклад: Всеукраїнське лікарське товариство (ВУЛТ), Асоціація медичних сестер України, Асоціація неврологів України, Асоціація неонатологів України, Асоціація педіатрів України, Асоціація працівників швидкої, невідкладної медичної допомоги та медицини катастроф, Асоціація «Серцево-судинних хірургів України», Асоціація бариатричної хірургії, Асоціація радіологів України, Асоціація торакальних хірургів України, Асоціація дитячих оториноларингологів України (АДОУ), Асоціація превентивної та антиеїджинг медицини тощо. Проте ці організації не мають юридичних

інструментів і важелів характерних для європейських організацій лікарського самоврядування. Вони розпорошені і вирішують дрібні проблеми в рамках своєї спеціалізації, а не загальні проблеми лікарів.

Всеукраїнське лікарське товариство (ВУЛТ) – це найстаріша і найчисельніша в нашій державі організація, що об'єднує представників медичної професії всіх регіонів України [15]. ВУЛТ вважає себе продовжувачем традицій Українського (Руського) Лікарського Товариства у Львові, заснованого у 1910 році та Всеукраїнської Спілки Лікарів, заснованої в Києві 1917 року.

Основною метою діяльності ВУЛТ є: 1) сприяння охороні і зміцненню здоров'я українського народу; 2) розвиток вітчизняної медичної науки; 3) участь у вирішенні медичних проблем; 4) сприяння професійному росту медичних працівників, їх правовому та соціальному захисту; 5) задоволення своїх законних соціальних, економічних, творчих та інших спільних інтересів.

Завданнями діяльності ВУЛТ є: 1) сприяння моральному, культурному та національному відродженню українського лікарства та всього народу України; 2) піднесення державної та суспільної значимості професії лікаря, сприяння відродженню її авторитету і престижу, сприяння поліпшенню рівня та якості медичної допомоги усім верствам населення; 3) сприяння зростанню професійного рівня українських лікарів шляхом підвищення кваліфікації і практичної майстерності, удосконалення медичної освіти, розвитку творчого потенціалу та реалізації права кожного на інтелектуальну працю та її результати; 4) сприяння формуванню пріоритетних напрямів медичної науки, організація та участь у проведенні наукових досліджень актуальних проблем медицини та охорони здоров'я, впровадження їхніх досягнень у практику; 5) захист інтересів членів ВУЛТ в органах державної влади і державного управління, забезпечення юридичного захисту їхніх громадянських прав, професійних, соціальних та економічних інтересів.

ВУЛТ вже багато років активно працює над запровадження лікарського самоврядування, розвитком професійної автономії та професійної відповідальності лікарів. Оскільки в нашій країні вже розпочате серйозне реформування системи охорони здоров'я, законодавче введення лікарського самоврядування є питанням найближчого часу.

Основною причиною гальмування процесу запровадження лікарського самоврядування є відсутність відповідної нормативно-правової бази. На розгляд Верховної ради періодично виносяться законопроекти, які мають на меті врегулювати процедуру лікарського самоврядування, але, на жаль, жоден з них ще не був ухвалений. Серед таких законопроектів слід відзначити такі законопроекти: «Про лікарське

самоврядування» 24 жовтня 2018 року № 8250, «Про самоврядування медичних професій в Україні» від 14 листопада 2019 року № 2445; Проект Закону України «Про професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я» від 26 листопада 2019 року № 2445-1, «Про професійне самоврядування медичних професій в Україні» від 26 листопада 2019 року № 2445-2, «Про засади та органи медичного самоврядування України». Кожен із наведених законопроектів має ряд недоліків, які потребують серйозного доопрацювання.

Саме тому сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий документ, який би окреслював правовий статус організацій лікарського самоврядування, визначав їх місце серед інших суб'єктів публічної політики у сфері охорони здоров'я. У зв'язку з цим особливої актуальності та важливості набуває створення належної нормативно-правової бази для функціонування організацій лікарського самоврядування, яка визначить механізми державної політики захисту прав медичних працівників та створить правове підґрунтя для запровадження цілісної взаємоузгодженої системи соціальних гарантій як для пацієнтів, так і для лікарів.

Запровадження в Україні лікарського самоврядування дозволить значно скоротити тіньовий обіг коштів у охороні здоров'я, позбавить пацієнтів від послуг псевдомедичних організацій, представників нетрадиційної медицини, забезпечить контроль за медичною рекламою, створить умови для надання якісної медичної допомоги, забезпечить практичне обґрунтування доцільності функціонування тих або інших установ охорони здоров'я, визначить потребу в лікарях різних спеціальностей, дозволить сформувати ефективну систему страхування професійної відповідальності лікарів і медичного страхування громадян, а також допоможе успішно вирішувати інші важливі медичні та соціальні проблеми.

Діяльність громадських та самоврядних організацій є реальним показником процесу становлення громадянського суспільства, демократизації політичної і соціальної системи держави. І чим результативнішою буде їхня робота, тим досконалішим і міцнішим буде ставати громадянське суспільство.

Список використаних джерел:

1. Мазур І.П., Тищук М.М. Лікарське самоврядування: європейський досвід і кроки до впровадження в Україні. URL: <https://health-ua.com/article/41680-lkarske-samovryaduvannya-vropejskij-dosvd-kroki-dovprovadzheniya-vukran>
2. Модернізація менеджменту та публічного управління в системі охорони здоров'я / кол. монографія за науковою ред. д.е.н. Шкяльняка М.М., д.е.н. Желюк Т.Л. Тернопіль, Крок, 2020. 560 с.
3. Організація діяльності закладу охорони здоров'я / нав. посібник за ред. Шкільняка М.М., Желюк Т.Л. Тернопіль, Крок, 2021. 516 с.